

Партико Н. В., Юй Цао. Креативність як феномен і рівень її розвитку у здобувачів вищої освіти. *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія*. 2024. № 1 (3). С. 44–51.

УДК 371.032.5:378.046.2

This article is an Open Access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2024-1-7>

Н. В. Партико, Юй Цао

Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2904-2760> – Н. В. Партико

<https://orcid.org/0009-0008-9305-4361> – Юй Цао

voloshyna2010@ukr.net

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ФЕНОМЕН І РІВЕНЬ ЇЇ РОЗВИТКУ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розуміння креативності в сучасній науці дає змогу виділити критерії виокремлення показників креативності в межах різних підходів, дозволяє розмежувати креативність і творчість як схожі, але більшою мірою різні феномени психологічної реальності. Більшість учених креативність визначають як універсальну творчу здібність, яку характеризують оригінальність, гнучкість; процес перекопювання елементів у нових комбінаціях; здатність народжувати оригінальні ідеї в умовах розв'язання або постановки нових проблем; уміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, спрямованість на відкриття нового та здатність глибоко усвідомлювати свій досвід; яку характеризують ще таким чином, що креативність – це сила, яка сприяє позитивній самооцінці та забезпечує саморух індивіда в його розвитку. У праці проаналізовано та розкрито сутність таких підходів до розуміння креативності, як психометричний підхід (J. Guilford, E. P. Torrance); підхід, спрямований на вирішення проблеми й експертизу; когнітивний підхід, представники якого під час вивчення питання креативності намагались зрозуміти розумові процеси, уявлення та механізми, які є в основі творчої думки тощо. У розумінні поняття креативності, урешті-решт, виділяємо те, що креативність містить мислення, спрямоване на продукування ідей або продуктів, які є новими і, що важливо, цінними. Розглянуто творчий потенціал особистості, зокрема особливості креативно-особистісного розвитку управлінців. Емпірично встановлено рівень розвитку креативності у здобувачів вищої освіти різних спеціальностей, виявлено невисокий рівень її розвитку як в українських, так і в китайських студентів. Розробляється програма формування креативності здобувачів вищої освіти засобами тренінгу з метою забезпечення як виробничої, так і мистецької сфери креативними фахівцями в майбутньому, які будуть здатні не лише сприймати нововведення, але й самі їх започатковувати.

Ключові слова: креативність, творчість, підходи до вивчення креативності, здобувачі вищої освіти, рівень розвитку креативності.

N. V. Partyko, Yui Cao

Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

CREATIVITY AS A PHENOMENON AND THE LEVEL OF ITS DEVELOPMENT IN HIGHER EDUCATION STUDENTS

Understanding creativity in modern science allows us to identify criteria for distinguishing indicators of creativity within different approaches, and allows us to distinguish between creativity and creativity as similar, but to a greater extent, different phenomena of psychological reality. Most scholars define creativity as a universal creative ability characterized by originality, flexibility; the process of reconstructing elements in new combinations; the ability to generate original ideas in the context of solving or posing new problems; the ability to find solutions in non-standard situations, focus on the discovery of new things and the ability to deeply understand one's experience; which is also characterized in such a way that creativity is a force that promotes positive self-esteem and ensures the self-movement of the individual in his or her development. The

paper analyzes and reveals the essence of such approaches to understanding creativity as the psychometric approach (J. Guilford, E. R. Torrance); the approach based on problem solving and expertise; the cognitive approach, whose representatives, when studying creativity, tried to understand the mental processes, ideas and mechanisms underlying creative thought, etc. In understanding the concept of creativity, we finally emphasize that creativity includes thinking aimed at producing ideas or products that are new and, importantly, valuable. We have considered the creative potential of the individual, in particular, the peculiarities of the creative and personal development of managers. The level of creativity development in higher education students of different specialties is empirically determined, and a low level of its development is revealed in both Ukrainian and Chinese students. In the future, a program for the formation of creativity of higher education students through training is being developed in order to provide both the industrial and artistic spheres with creative specialists in the future who will be able not only to perceive innovations but also to initiate them themselves.

Key words: creativity, approaches to study of creativity, higher education students, level of creativity development.

Постановка проблеми. Природі людини притаманна постійна зміна середовища свого існування [1; 2]. Хоча поняття креативності найчастіше використовують у нерозривному зв'язку з поняттями творчості, творчих здібностей як синонім, проте Л. Щерба (1974 р.) уважав, що оскільки в мові немає абсолютних синонімів, а є недосконале знання мови, то, відповідно, варто диференціювати зміст понять «творчість» і «креативність» [3, с. 10]. О. Потебня зауважував, що слово потрібне для перетворення нижчих форм думки на поняття і має з'являтися тоді, коли в «душі» уже є матеріали, що передбачаються цим перетворенням [4, с. 16]. На основі такого підходу до розуміння співвідношення мови та мислення було сформульовано уявлення про поліморфність людського мислення, яке здійснюється внутрішньо (якщо спирається на образи мовних, немовних знаків, візуальні образи предметів) або зовнішньо (якщо спирається на просторові, смислові уявлення, схеми, макети, конструкції тощо) [4, с. 16].

Деякі вчені вказують на відмінності в розумінні термінів «творчість» і «креативність» залежно від результативності діяльності (J. Guilford (1967, 1968 pp.), K. Taylor (1988 p.), K. Rogers (1962, 1963, 1992 pp.), Д. Богоявленська (2002 р.)) [3, с. 10]. Творчість у широкому розумінні розглядають як діяльність у ситуації невизначеності, спрямовану на отримання результатів, що характеризуються об'єктивною або суб'єктивною новизною. Це не окрема властивість, а цілісна характеристика людини [1, с. 91]. Творчість виступає силою, яка сприяє самопросуванню особистості у власному розвитку, забезпечує й активізує її творчу продуктивність [3, с. 10–11]. В енциклопедичному словнику, зокрема, термін «творчість» визначений як діяльність, що породжує щось якісно нове і вирізняється неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю.

Нині вчені зазначають, що існує гостра суперечність між теоретичними уявленнями про пси-

хологічну природу креативності та практикою як розвитку, так і діагностики креативності, оскільки досі не знайдено надійних способів виміру креативності. Відповідно, необхідними постали більш розроблені підходи. Це також стосується сфери освіти, а саме вищої освіти, у межах якої відбуваються становлення та формування пізнавальної самостійності та творчих підходів до фахових завдань у майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із даної проблеми. За М. Ярошевським, творчість означає створення нового, під яким можна розуміти як перетворення у свідомості та поведінці людини, так і породжені нею продукти, які вона віддає іншим. Тобто, не лише створені картини, машини, теорії, але й усі факти особистісного зростання людини можна розглядати як творчі. Під творчістю розуміють особливі здібності, які дають змогу робити щось цікаво, оригінально, не так, як усі. Особлива роль відводиться спадковості, середовищу виховання, особливому складу характеру людини тощо (Е. Белова, Е. Ніколаєва, Д. Богоявленська). Водночас точнішим і легшим для сприймання творчості є її розуміння як цілісної характеристики індивіда, його творчого ставлення до довкілля [1, с. 92].

Поняття творчого потенціалу розглядається у працях закордонних і вітчизняних дослідників (Дж. Гілфорд, Д. Клозен, К. Тейлор; Г. Костюшко, О. Моляко, В. Роменець та інші). Скажімо, проблема управлінської творчості розглядається у трьох напрямках, як-от: загальнопсихологічний підхід у дослідженнях творчості (В. Біблер, Я. Пономарьов, В. Романець, С. Рубінштейн, О. Тихомиров); взаємовплив творчості та професійної діяльності керівника, його професіоналізму та професійної майстерності (Л. Карамушка, В. Бочелюк, А. Деркач, В. Олійник, В. Рябова, Т. Сорочан, Г. Тимошко), взаємозв'язок творчості з такими феноменами, як творчі здібності, творче мислення та творче ставлення до праці (Г. Балл,

Е. де Боно, Дж. Гілфорд, В. Моляко, Н. Посталюк) [5]. О. Одінг виокремлює критерії креативно-особистісного розвитку управлінських кадрів і зважає на дві обставини: творча діяльність має свої специфічні особливості; управлінська діяльність також має свої специфічні риси [5, с. 112]. Креативність є одним із показників професіоналізму управлінця [6]. О. Одінг виділяє критерії та показники креативно-особистісного розвитку управлінця. Кожен критерій виражає сутність змін у розвитку управлінської творчості керівника та є повнотою прояву його сутності в конкретному вираженні [5, с. 112–114; 8]:

- критерій оцінювання креативного продукту. Показники: рідкість, незвичність, новизна, корисність управлінських рішень; продуктивність управлінської діяльності;

- критерій творчості мислення. Показники: оперативність, оригінальність, гнучкість, допитливість, швидкість, практична спрямованість, евристичність, іррелевантність, фантастичність, уміння побачити проблему, розробити гіпотезу; здатність робити прогнози; багатоаспектність; інтуїція; уміння бачити всі аспекти та зв'язки проблеми; здатність виокремлювати головне; логічність; розвинені мисленнєві операції; інсайтність; конфліктність;

- критерій розвиненості психічних властивостей особистості, що впливають на креативно-особистісний розвиток. Показники: підвищена чутливість, вибірковість і мобільність психічних процесів; легкість і мобілізація енергії, уява та фантазія; висока сприйнятливості і чутливості до проблем; гнучкість розуму; логічна незалежність реакції від стимулу; висока вольова регуляція дій, спрямованих на самовдосконалення;

- критерій ціннісної орієнтації на нестандартне розв'язання професійних завдань. Показники: визнання цінності творчого розвитку; прийняття цінностей саморозвитку; настанова на розвиток власних креативних здібностей; прагнення до творчої самореалізації; панівна роль пізнавальної мотивації; мотиваційна спрямованість на творчу діяльність;

- критерій творчої активності щодо ухвалення управлінських рішень. Показники: творча самостійність; упевненість у ситуаціях ризику; рішучість; відповідальність за рішення; сміливість; розвинена здатність оцінювати ситуацію, опираючись на знання, досвід та інтуїцію та враховуючи думку інших; творча ініціатива; прагнення до творчості; прагнення до оригінальності та новизни; творча цілеспрямованість;

- критерій сформованості здатності до саморегуляції у процесі діяльності. Показники: розу-

міння управлінської діяльності, міра оцінки творчого потенціалу; сформованість власної позиції; міра опанування навичок рефлексії та корекції;

- критерій розвиненості комунікативно-творчих здібностей. Показники: міра досягнення й адаптації нових продуктивних прийомів діяльності і творчого досвіду інших, уміння обмінюватися досвідом творчої діяльності, уміння вести діалог, раціональне поєднання індивідуальної та колективної творчої діяльності, організація креативного спілкування;

- критерій здатності до креативно-особистісного саморозвитку;

- критерій ефективності й оптимальності креативно-особистісного розвитку;

- критерій рефлексивної саморегуляції.

Зокрема, акмеологічні критерії насамперед характеризують міру володіння засобами розв'язання управлінських завдань, продуктивністю діяльності, а акмеологічні показники – це передусім характеристики суб'єкта управлінської діяльності [8]. Отже, розвиток творчої особистості керівника є обов'язковим складником його професіоналізму.

Аналіз наукових даних показує, що креативність визначають як [3, с. 11]:

- універсальну творчу здібність, яку характеризують оригінальність, гнучкість (семантична, образна адаптивна, семантична спонтанна) (J. Guilford, 1967 p.);

- процес перекоструювання елементів у нових комбінаціях (S. Mednick, 1962 p.);

- здатність народжувати оригінальні ідеї в умовах розв'язання або постановки нових проблем (Гнатко, 1994 p.);

- «здатність дивуватися і пізнавати, уміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, це спрямованість на відкриття нового і здатність глибоко усвідомлювати свій досвід» (E. Fromm, 1959 p.);

- «здатність суб'єкта виявляти нові рішення проблем, залучення в життя нового для людини <...>», адже «<...> креативність є сила, яка сприяє позитивній самооцінці та забезпечує саморух індивіда в його розвитку» (К. Роджерс, 1990 p.).

О. Антонова зазначає, що креативність варто тлумачити не як творчу здібність чи їх сукупність, а як здатність до творчості; креативність як творчі можливості особистості проявляється в мисленні, спілкуванні, почуттях, різних видах діяльності, характеризує загалом або окремі її сфери [9]. Ця здатність проявляється у продукуванні незвичних ідей, швидкому пошуку вирішення проблем, відійшовши від традиційних схем мислення. Креативність є найважливішим

і відносно незалежним чинником обдарованості [9, с. 28].

Загалом нині є понад 60 підходів до вивчення креативності та приблизно сотня визначень зазначеного поняття в зарубіжній психологічній науці, і їх кількість зростає. Це, зокрема, містичний, психометричний, психоаналітичний, гуманістичний, прагматичний, когнітивний, соціально-особистісний, інтегративний, інші підходи [3; 10]. Засновниками психометричного підходу вважають J. Guilford, E.P. Torrance, які пов'язували креативність із різновидами мислення. J. Guilford виокремив два типи мислення: конвергентне та дивергентне, які сприяють вирішенню проблем і можуть мати різну специфіку, зокрема й оригінального гатунку. J. Guilford (1968 р.) запропонував терміни конвергентного та дивергентного мислення як частину своєї Теорії структури інтелекту (SOI). Учення продовжив E.P. Torrance (1962 р.), який креативність пов'язує з інтелектом. Науковець стверджував, що інтелект і креативність взаємозалежні, також E.P. Torrance (1965 р.) звертав увагу на те, що чим вище інтелект, тим краще може бути розвинена креативність, чим нижче інтелект, тим менше. Проте можливі випадки, коли існує розвинений інтелект, але рівень проявів креативності низький [3].

Цікавим є підхід, що засновується на вирішенні проблеми й експертизі, підкреслює процеси вирішення проблем і експертні знання [11; 12]. Підхід акцентує увагу на креативному пізнанні, що в підсумку виникає з повсякденних когнітивних процесів (Perkins, 1981). Теорії, які базуються на експертизі, фокусуються на Великому К, хоча підхід креативного пізнання схиляється більше до маленького К креативності. Підхід на основі вирішення проблеми зазвичай вивчається в завданнях-головоломках, як-от криптирифметика [13], але її принципи також застосовуються до невизначених проблем, більш актуальних для креативності.

Когнітивісти фокусують увагу на трьох напрямках: а) дослідженні когнітивних процесів людини, яка за допомогою звичайних мисленнєвих операцій здатна створити нові, незвичні, креативні продукти. Реалізуючи «підхід креативного пізнання», Finlce, Ward, & Smith підкреслювали думки, отримані з когнітивної психології, щоб зрозуміти, як людина продукує ідеї. Креативне мислення характеризують у термінах залежно від того, яким чином усі ці процеси можуть бути використані чи скомбіновані людиною. За Wallach & Kogan, людині з інтелектом вище 140 балів IQ (вищий поріг) складно пройти через енциклопедичність власних знань, і це стає на заваді появи нових креативних ідей чи рішень (Mayer, 1999 р.).

Отже, принаймні два спільні тлумачення наявні в розумінні поняття креативності: креативність передбачає мислення, спрямоване на продукування ідей або продуктів, які, по-перше, є деякою мірою новими, по-друге, цінними.

Питання креативності як самостійної, незалежної від інтелекту якості дотепер залишається невирішеним. Нині наявна гостра суперечність між теоретичними уявленнями про психологічну природу креативності, з одного боку, та практикою щодо розвитку, діагностики креативності – з іншого, що й зумовило актуальність і вибір нами цього дослідження.

Метою нашого дослідження є висвітлення сутності та показників креативності та виявлення емпірично рівня розвитку та прояву креативності у здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для досягнення поставленої мети було розкрито сутність і показники креативності, а також проведено емпіричне дослідження.

Дж. Гілфорд уважав, що креативність – це здатність відмовлятися від стереотипних способів мислення. Саме після публікації його праць, у яких він визначає відмінність між двома типами мисленнєвих операцій – конвергенцією і дивергенцією, концепція креативності набула широкої популярності та почала активно опрацьовуватися.

Креативність у навчальній діяльності виявляється в оригінальності мислення під час засвоєння нових знань, зокрема у вирішенні різноманітних завдань нетрадиційним, оригінальним способом. Учений В. Моляко визначає креативність як здібність, що відображає глибинну можливість людей створювати оригінальні цінності, ухвалювати нестандартні рішення. Він виокремлює сім ознак креативності [14, с. 25]: оригінальність, евристичність, фантазію, активність, сконцентрованість, чіткість, чуттєвість.

В. Моляко вважає однією з основних якостей креативної особистості прагнення до оригінальності, до нового, заперечення звичного, а також високий рівень знань, умінь аналізувати явища, порівнювати їх, стійкий інтерес до роботи, порівняно швидке та легке засвоєння теоретичних і практичних знань у цій галузі, систематичність і самостійність у роботі [14, с. 26–31].

О. Яковлева виділяє такі характеристики креативності:

а) розкривається у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії;

б) деякою мірою завжди адресується іншій людині. На думку вченої, характеристики креативності непередметні, тобто не передбачають наявності продукту (матеріального чи ідеального),

а процесуальні, оскільки креативність розглядається як процес прояву власної креативності [15].

Нам близький підхід, пов'язаний із процесами вирішення проблем / експертизи:

– Kaplan & Simon, Weisberg & Alba – лабораторні дослідження інсайт-проблеми продемонстрували важливість створення відповідних уявлень про проблеми за допомогою евристики: завважуючи інваріантні характеристики невдалих спроб рішення, і далі демістифікували деякі з когнітивних процесів, що приводять до моментів осяяння;

– Kozbelt & Durmysheva досліджували процеси та структуру креативного пізнання, пов'язані із процесами вирішення проблем / експертизи.

У нашому емпіричному дослідженні взяли участь 367 здобувачів вищої освіти з різних закладів вищої освіти – Національного університету «Львівська політехніка», Львівського національного університету природокористування, Пекінського університету, Пекінського технологічного інституту. Вибіркова сукупність сформована випадково. Ми застосували тест креативності П. Торренса, за допомогою якого обстежують п'ять показників: поточність, оригінальність, розробленість, опір замикання, абстрактність назв. За П. Торренсом, креативність – це чутливість до завдань, дефіциту і прогалин знань, прагнення до об'єднання різнопланової інформації. Тест П. Торренса призначений для діагностики креативності

починаючи з дошкільного віку (5–6 років). Ускладнені варіанти можуть бути використані і в інших вікових групах (до 17–20 років). В основі цього методу лежить здатність до дивергентного мислення (Дж. Гілфорд), до перетворень і створення асоціацій, здатність породжувати нові ідеї та розробляти їх.

Абстрактність назви виражає здатність виділяти головне, здатність розуміти суть проблеми, що пов'язано з розумовими процесами синтезу й узагальнення; здатність абстрагуватися від звичайного і закладати в назву якусь ідею, результати подано в табл. 1, на рис. 1.

Показник «поточність» характеризує творчу продуктивність людини – здатність продукувати велику кількість ідей. Результати подані на рис. 2.

Показник оригінальності є найважливішим параметром креативності, за П. Торренсом. Ступінь оригінальності свідчить про самобутність, унікальність, специфічність творчого мислення випробовуваного (піддослідного), його здатність продукувати незвичні, нестандартні ідеї; результати за ним – на рис. 2.

Опір замиканню відображає здатність тривалий час залишатися відкритим новизні та різноманітності ідей, досить довго відкладати ухвалення остаточного рішення для того, щоб зробити розумовий стрибок і створити оригінальну ідею.

Розробленість відображає здатність детально розробляти ідеї, що виникають. З п'яти рівнів роз-

Таблиця 1

Рівень абстрактності назв		
Низький (0–10)	Середній (11–20)	Високий (21–30)
71,8%	10,9%	17,3%

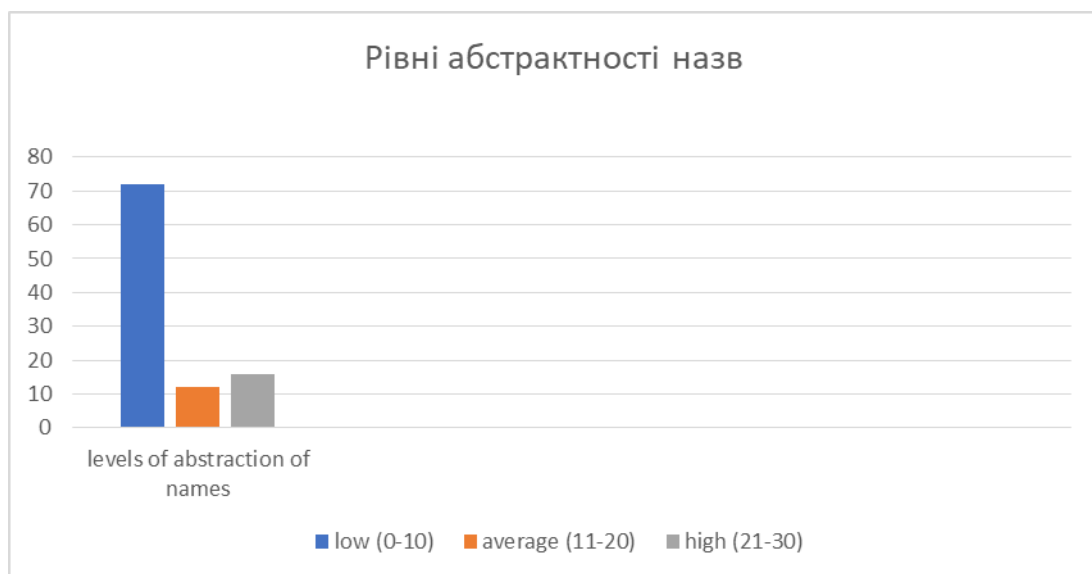

Рис. 1. Рівні абстрактності назв

Таблиця 2

Рівень поточності			
Низький (21–40)	Середній (41–60)	Достатній (61–80)	Високий (81–100)
18,0%	39,2%	39,3%	3,5%

Таблиця 3

Рівень оригінальності			
Низький (21–40)	Середній (41–60)	Достатній (61–80)	Високий (81–100)
9,9%	64,0%	20,7%	5,4%

Таблиця 4

Рівень опору замиканню			
Низький (1–5)	Середній (6–10)	Достатній (11–15)	Високий (16–20)
10,0%	26,3%	48,0%	15,7%

робленості найменший показник – високий рівень (11,0%); найбільший показник – на низькому рівні (35,0%). На дуже низькому рівні – 6,0% осіб із вибіркової сукупності; на середньому рівні – 15,0% респондентів; на достатньому – 33,0% піддослідних (див. рис. 3, табл. 5).

За результатами психодіагностичного обстеження показників креативності було виявлено, що 13,2% здобувачів вищої освіти мають дуже низький рівень креативності; більше респондентів мають рівень креативності нижче норми – 23,0%; дещо нижче норми – 22,6%, тоді як у межах норми рівень креативності виявлено у 22,7% здобувачів вищої освіти всіх спеціальностей. Дещо вище норми показники креативності виявлено в 6,0%

досліджуваних; вище норми виявлено в 7,5% здобувачів вищої освіти; рівень «відмінно» – у 5,0% досліджуваних. Як бачимо, найбільше осіб виявлено в межах норми, проте це всього 22,7%, а також дуже мало опитаних мають рівень розвитку креативності дещо вище норми, вище норми та на «відмінно», що свідчить про те, що креативність здобувачів вищої освіти розвинена на релевантному рівні.

Висновки. Загалом, аналіз наукових доробок учених дав змогу виявити, що принаймні два спільні тлумачення наявні в розумінні поняття креативності: креативність передбачає мислення, спрямоване на продукування ідей або продуктів, які, по-перше, є деякою мірою

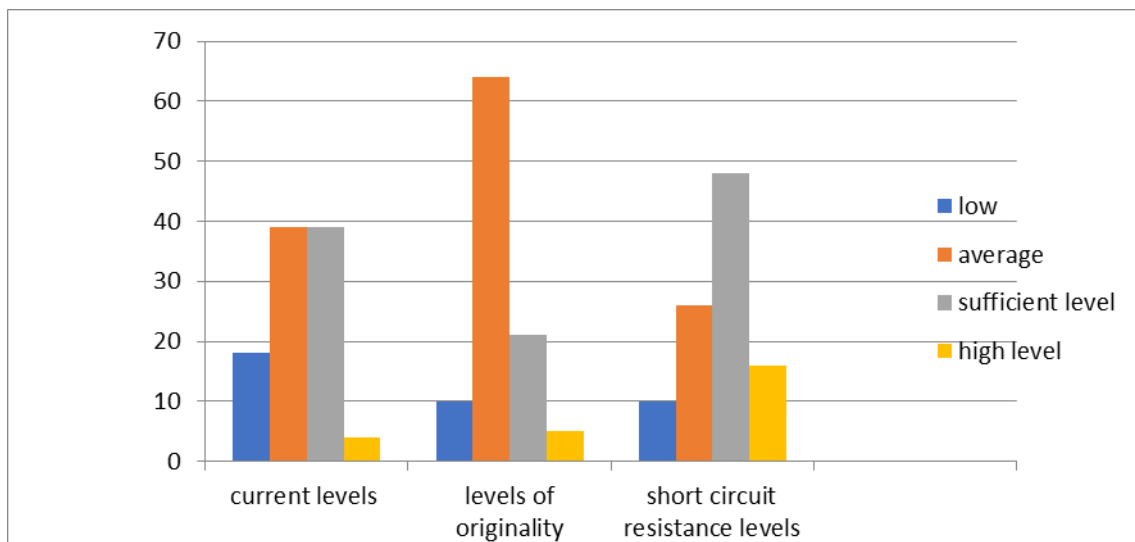

Рис. 2. Рівні поточності, оригінальності, опору до замикання

Таблиця 5

Рівень розробленості				
Дуже низький (10–30)	Низький (31–50)	Середній (51–70)	Достатній (71–90)	Високий (91–110)
6,0%	35,0%	15,0%	33,0%	11,0%

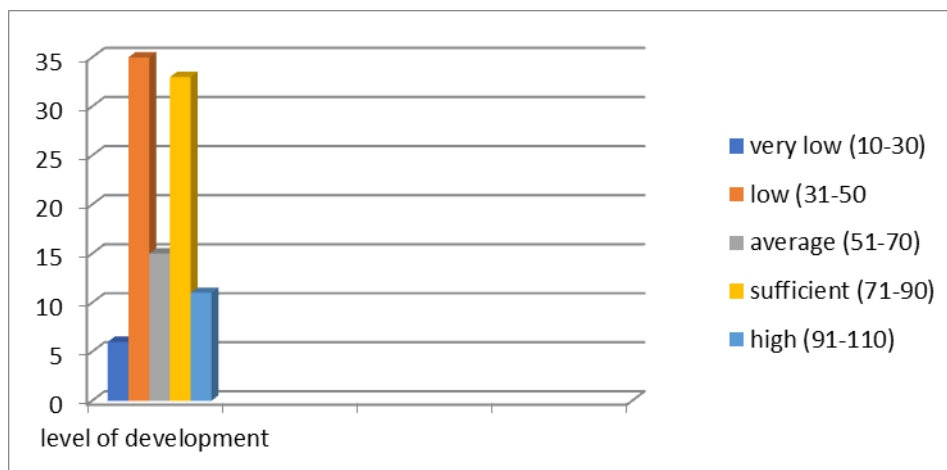

Рис. 3. Рівні розробленості за результатами тесту П. Торренса

новими, по-друге, цінними. За результатами емпіричного дослідження встановлено: дещо вище норми показники креативності виявлено лише в 6% досліджуваних, а також це лише 7% – вище норми, лише в 5% досліджуваних – рівень «відмінно». Найбільше осіб виявлено в межах норми, проте це всього 24% вибірки здобувачів вищої освіти. Як відомо, освітній простір завдяки використанню проблемно-орієнтованого навчання зумовлює розвиток креативності та, як результат, сприяє становленню творчого активного фахівця [7, с. 277]. Проте, як бачимо з результатів емпіричного дослідження, цього замало. У найближчій перспективі плануємо розробити й апробувати розвивальну програму креативності здобувачів вищої освіти в рамках формувального експерименту.

Список літератури:

1. Закалик Г., Партико Н. Творчість як діяльнісний процес творення нового. *Психологія інновацій та реклами* : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 91–97.
2. Psychotherapy and correction of neuropsychic disorders within the neurotic personality development / L. Tomich et al. *BRAIN-Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2022. Vol. 13. № 3. P. 138–151.
3. Балахтар К., Москальова А. Креативність педагогічних працівників як чинник їхнього суб'єктивного благополуччя : спецкурс для викладачів іноземних мов. Київ : Талком, 2020. 86 с.
4. Куранова С. Основи психолінгвістики : навчальний посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 208 с.
5. Соціально-психологічні критерії управлінської творчості керівника / В. Бочелюк та ін. *Психологічні основи розвитку особистості* : монографія / за заг. ред. В. Бочелюка. Запоріжжя : Просвіта, 2019. Т. 6. С. 110–124.
6. Культура управління : монографія / В. Садковий та ін. Харків : НУЦЗУ, 2018. 218 с.
7. Партико Н., Цао Юй. Теоретичне осмислення креативності щодо становлення творчого активного фахівця. *Innovative development of science, technology and education* : the 11th International scientific and practical conference, August 1–3, 2024. Vancouver, Canada : Perfect Publishing, 2024. P. 277–284.
8. Карамушка Л. Самоактуалізація менеджерів у професійно-управлінській діяльності (на матеріалі діяльності комерційних організацій) : монографія. Запоріжжя : Просвіта, 2009. 262 с.
9. Антонова О. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі : монографія / ред. О. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ім. І. Франка, 2012. С. 14–41.
10. Чумак В. Теоретичні підходи до проблеми розвитку креативності в зрілому юнацькому віці засобами нових інформаційних технологій навчання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Психологічні науки». 2016. Вип. 3. Т. 2. С. 105–109.
11. Ericsson K. A. Creative expertise as superior reproducible performance: Innovative and flexible of expert performance. *Psychological Inquiry*. 1999. № 10. P. 329–333.
12. The processes of creative thinking / A. Newell et al. *Contemporary approaches to creative thinking* / H. E. Gruber et al. (Eds.). New York : Atherton Press, 1962. P. 63–119.
13. Newell A., Simon H. A. Human problem solving. Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall, 1972.
14. Моляко В. Психологічна готовність до творчої праці. Київ : Знання УРСР, 1989. 36 с. С. 25.
15. Павленко В. Креативність: сутнісна характеристика поняття. *Креативна педагогіка* : нау-

References:

1. Zakalyk, H. M., & Partyko, N. V. (2019). *Tvorchist yak diialnisnyi protses tvorennia novoho* [Creativity as an active process of creating something new]. *Psykhologhiia innovatsii ta reklamy: navch. Posibnyk*. Psychology of innovations and advertising: a textbook. L'viv: Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniki. S. 91–97.
2. Tomich, L., Martsyniak-Dorosh, O., Partyko, N., Kiparenko, O., Mateiko, N., & Boiaryn, L. (2022). Psychotherapy and correction of neuropsychic disorders within the neurotic personality development. *BRAIN-Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. Vol. 13, № 3. P. 138–151.
3. Balakhtar, K., & Moskal'ova, A. (2020). Kreatyvnist pedahohichnykh pratsivnykiv yak chynnyk yikhnoho sub'iektyvnoho blahopoluchchia [Teachers' creativity as a factor of their subjective well-being]: spetskurs dlya vykladachiv inozemnykh mov. K.: Talkom, 86 s.
4. Kuranova, S. I. (2012). *Osnovy psykholinivistyky: navch. posib* [Fundamentals of psycholinguistics: a textbook]. K.: VTs "Akademiya", 208 s.
5. Pozdnyakova-Kyrbyat'yeva, E. H. (2019). *Sotsialno-psykhologichni kryterii upravlinskoï tvorchosti kerivnyka* [Socio-psychological criteria of managerial creativity of a leader]. Bochelyuk, V. Y., Nechyporenko, V. V., Pozdnyakova-Kyrbyat'yeva, E. H. *Psykhologichniosnovyrozvytku osobystosti: monohrafiya / zazah. red. V. Y. Bochelyuka, za red. M. A. Derhach*. Zaporizhzhya: Prosvita, t. 6. S. 110–124.
6. Sadkovyy, V. P. (2018). *Kultura upravlinnia: monohrafiia* [Management culture: a monograph] / V. P. Sadkovyy, O. O. Nazarov, S. M. Dombrovs'ka, O. M. Krutiy, O. S. Ponomar'ov, A. O. Kharchenko. Kharkiv: NUTsZU, 218 s.
7. Partyko, N. V., & Cao, Yu. (2024). Teoretychne osmyslennia kreatyvnosti shchodo stanovlennia tvorchoho aktyvnoho fakhivtsia [Theoretical comprehension of creativity in the formation of a creative active

specialist]. The 11th International scientific and practical conference "Innovative development of science, technology and education" (August 1–3, 2024). *Perfect Publishing*, Vancouver, Canada. Pp. 277–284.

8. Karamushka, L. M. (2009). *Samoaktualizatsiia menedzheriv u profesiino-upravlinskii diialnosti (na materialy diialnosti komertsiiykh orhanizatsii)* [Self-actualization of managers in professional and managerial activities (based on the material of commercial organizations)]: monohrafiia. Zaporizhzhia: Prosvita, 262 s.

9. Antonova, O. Ye. (2012). The essence of the concept of creativity: problems and searches. Theoretical and applied aspects of the development of creative education in higher education: monohrafiia / O. A. Dubasniuk (red.). Zhytomyr: Vyd-vo im. I. Franka. S. 14–41.

10. Chumak, V. V. (2016). Teoretychni pidkhody do problemy rozvytku kreatyvnosti v zrilomu yunatskomu vitsi zasobamy novykh informatsiinykh tekhnologii navchannia [Theoretical approaches to the problem of creativity development in mature adolescence by means of new information technologies of education]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Zbirnyk naukovykh prats. Seriiia "Psykhologichni nauky"*, vyp. 3, t. 2. S. 105–109.

11. Ericsson, K. A. (1999). Creative expertise as superior reproducible performance: Innovative and flexible of expert performance. *Psychological Inquiry*, 10, pp. 329–333.

12. Newell, A., Shaw, J. C., & Simon, H. A. (1962). The processes of creative thinking. In H. E. Gruber, g. Terrell, & M. Wertheimer (Eds.), *Contemporary approaches to creative thinking* (pp. 63–119). New York: Atherton Press.

13. Newell, A., & Simon, H. A. (1972). *Human problem solving*. Englewood Cliffs, NJ: PrenticeHall.

14. Moliako, V. O. (1989). *Psykhologichna hotovnist do tvorchoi pratsi*. [Psychological readiness for creative work]. Kyiv: Znannia URSR. 36 s. S. 25.

15. Pavlenko, V. V. (2016). Kreatyvnist: sutnisna kharakterystyka poniattia. [Creativity: the essential characteristic of the concept]. *Kreatyvna pedahohika: [nauk.-metod. zhurnal] akademiia mizhnarodnoho spivrobitnytstva z kreatyvnoi pedahohiky "Polissia"*. Zhytomyr, vyp. 11. 154 s. S. 120–131.

© Н. В. Партико, Юй Цао 2024.

Науково-методична стаття.

Надійшла до редакції 09.09.2024.

Прийнято до публікації 31.10.2024.